

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Maaelu arengu programmid – ajutised abinõud või esimesed taastumismärgid?”

(omaalgatuslik arvamus)

(2016/C 013/14)

Raportöör: Tom JONES

Kaasraportöör: Joana AGUDO I BATALLER

22. jaanuaril 2015 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Maaelu arengu programmid – ajutised abinõud või esimesed taastumismärgid?”

(omaalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 13. juulil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 510. istungjärgul 16. ja 17. septembril 2015 (17. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 192, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 10 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee tunneb heameelt ELi, liikmesriikide ja piirkondade jätkuva pühendumise üle mõne maapiirkondade ees seisva väljakutse lahendamisele ulatusliku maaelu arengu programmi abil. Komitee tunnustab komisjoni ja valitsuste töötajate jõupingutusi uue programmi koostamisel ja vastuvõtmisel. Ent arvestades tõelist kriisi, millega on vastakuti paljud ebasoodsate tingimustega maapiirkonnad, valmistab pettumust mitmes riigis ja piirkonnas programmi esitamise, heakskiitmise ja käivitamisega viivitamine. Seepärast soovib komitee, et komisjon telliks koos riigi- ja piirkondlike asutustega protsessi sõltumatu läbivaatamise, et vältida tulevikus skeemi puhul uusi viivitusi.

1.2. Maaelu arengu programmi edukus sõltub partnerluse põhimõtte mõjususest. Äärmiselt oluline on jagada vastutus programmi eest aluslepingust tulevate kohustuste ja muude võetud kohustuste raames avaliku ja erasektori sidusrühmade, sotsiaalpartnerite ja valitsusväliste organisatsioonide vahel. Komitee märgib, et varasemate programmidega võrreldes on kaasamine paranenud, ent partnerlus on ELis ikka veel varieeruv.

1.3. Järelevalvekomiteede roll peab olema läbipaistev. Liikmed peaksid eesmärkide kontrollimisel olema energilised ja neil peaks olema ligipääs finantssuunistele. Komiteede koosseis peaks olema laia ulatusega, võimaldades asjaomasel juhul esindada huviklastreid.

1.4. Kooskõlas määruse (EL) nr 1303/2013 ja eriti selle artikliga 5, mis käsitleb partnerlust ja mitmetasandilist valitsemist, leiab komitee, et komisjon peaks jälgima, kuidas määrust partnerluslepingute ettevalmistamisel ja programmide rakendamisel kohaldatakse, muu hulgas sel eesmärgil järelevalvekomiteedes osaledes.

1.5. Tervitatakse kohalikel vajadustel ja prioriteetidel põhinevate programmide lai ulatus, samuti kogukonna juhitud kohaliku arengu (CLLD) mudeli suurem kasutamine. Tuleks levitada häid tavasid, kuidas mudelit tõhusalt kasutada.

1.6. Eelarvepiirangute tõttu peab programmil ülejäänud ÜPP eelarve suhtes olema täiendav, mitte dubleeriv roll. Komitee soovib maksimaalselt kasutada valitsuse, erasektori ja vabatahtlike kaasrahastamise allikaid koos sujuva menetlusega taotlejate jaoks. Haldusasutused peaksid muutma ligipääsu ühtekuuluvuspoliitika fondidele ja muudele Euroopa investeerimisfondidele lihtsamaks, kui projektid vastavad laiimatele kriteeriumidele.

1.7. Nagu komitee on varem märkinud⁽¹⁾, on viisteist liikmesriiki kandnud otsetoetuse eraldisi üle maaelu arengu programmidele, samas on viis liikmesriiki teinud ümberpaigutusi teisest sambast esimesse. Mõlemad variandid on õiguspärased, kuna kaasseadusandjad neid lubavad, kuid nende tähtsus ei ole sama: maaelu arengu programmide eesmärk on tasakaalustatum territoriaalne areng igas ELi piirkonnas. Soovitav on teostada uuring asjaomase paindlikkuse sidususe ja mõjususe kohta, sh selle mõju kohta konkurentsivõimele ühtsel turul.

1.8. Kulutuste prioriteetid varieeruvad liikmesriigiti ja piirkonniti suurel määral. Käesolevas arvamuses toonitatakse, kui tähtis on majandustegevuse jätkusuutlik arendamine, keskkond ja sotsiaalne õiglus, pannes suurt rõhku maaga seotud ressurssidele väärtuse lisamisele. Komitee soovib komisjonil teostada vaheanalüüsi ülalnimetatud prioriteetide alal seatud eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude hindamiseks, pidades seejuures kinni võetud kohustustest. Ametiasutused peaksid saama teha kohandusi, et uutel projektidel oleks võimalik tagada programmi edukas lõpetamine ja sellest järgneva maaelu poliitika raamistiku jaoks õppida.

1.9. Tõsist muret tekitab võimalus, et maaelu arengu programmid ei suuda saavutada territoriaalse ühtekuuluvuse suurenemist. Kaugematel ja majanduslikult vähetähtsatel aladel nii riikide ja piirkondade sees kui ka nende vahel jääb puudu struktuurilisest suutlikkusest kättesaadavate fondide ja toetuse kasutamiseks. Tarvis on edasisi sihtotstarbelisi vahendeid pikemaks ajavahemikuks, sh piiriülest juhendamist, mestimist, suutlikkuse suurendamist nõuandestruktuuride jaoks ning innovaatilisi laene ja investeringuid era- ja sotsiaalsetele ettevõtjatele.

1.10. Hästi sissetöötatud LEADERi mudelit tunnustakse ja komisjoni rahastatavaid maaelu arengu võrgustikke ärgitatakse häid tavasid ulatuslikumalt levitama.

1.11. Programmides pannakse selgelt rõhku töökohtade säilitamisele ja uute tööhõivevõimaluste loomisele maapiirkondades, samuti investeringute, teadmiste vahetamise, koolituse, ja juhendamise tähtsusele ning tihedamatele sidemetele teadusasutustega. Olulised on meetmed noortele stiimulite pakkumiseks, et nad otsiksid oma tulevikku maapiirkondades, ning meetmed, mis lihtsustavad kõigi erivajadustega või füüsilise või vaimse puudega inimeste integreerimist. Otsustav tähtsus on rahalistel stiimulitel põlvkondade uuenemise toetamiseks. Lisaks peavad maapiirkondade koolid ja kõrgemad õppeasutused olema tihedamalt seotud nii traditsiooniliste kui muutuvate oskuste vajadusega oma piirkonnas.

1.12. Tuleb tegeleda järgluse planeerimisega, integreerides maaelu arengu programmi võimalused ettevõtlusmodelite katsetamiseks riigi ja piirkonna tasandi eeskirjadega varade ülekandmise alal. Julgustatakse tööjõu liikuvusele, tingimusel et seda toetab kvaliteetne koolitus ja peetakse kinni tööõigusest.

1.13. Spetsiaalselt tuleks taotleda ja toetada naiste panust programmi õnnestumisse. Nende rollil on määrav tähtsus tagamaks, et inimesed saavad jääda maapiirkondadesse elama – mitte ainult mitmekesisemise ja põllumajandustoodete töötlemise aspektist, vaid ka nende panuse seisukohast piirkondade kohalikkude arengusse, sest nad loovad võimalusi käsitööstuse ja maaturismi vallas ning on ka innovatsiooni oluline tegur.

1.14. Tervitatavad on meetmed keskkonna, selle ökosüsteemide ja kultuurmaastike parandamiseks. Korrektselt märgistatud kohalike toodete, maaturismi ning väikesemahuliste ja kogukondlike taastuvenergiaseadmete toetamine võib anda jätkusuutlikku majanduslikku ja kogukondlikku kasu. Maapiirkondade taaselustamine on võimalik üksnes siis, kui see toetub tulusatele ja tulusatele põllumajanduslikele, metsanduslikele ja maapiirkondade ettevõtetele. Tarvis on täiendavaid pingutusi, et parandada arusaamist toitu, taastuvat toorainet, keskkonnatooteid ja vabaajakaupu tootvate põllumajandus-ettevõtjate ja metsaomanike ning tarbijate vahel, kellel on järjest mitmekesisem Euroopa kodakondsus.

⁽¹⁾ Teabearuanne teemal „ÜPP reformi rakendussätted”, EESC-2015-01409.

1.15. Programmide prioriteet on tegelemine kliimamuutuste mõjuga põllumajandusele ja metsandusele ning vastupidi. Tervitatavad on projektid süsinikdioksiidi kogumiseks, vee ja pinnase kvaliteedi parandamiseks, heidete vähendamiseks, ökosüsteemide rikastamiseks ja ringmajanduse väljaarendamiseks. Parandused peavad olema pikaajalised ja neid tuleb mõõta teaduslikult mitme põllumajanduse keskkonnatoetuskava ja muu kava raames ning need peavad olema tootmisse integreeritud.

1.16. Sotsiaalse ebaõiglusega tegelemine sõltub laiematest valitsus- ja ELi vahenditest ja poliitikameetmetest, sh parema internetiühenduse, transpordi- ja haridusteenuste pakkumisest.

1.17. Keskse tähtsusega on külade majanduse ja kogukonna taaselustamine ning tuleks uurida, kas maaelu arengu programmid suudavad kaasata kõiki maapiirkondades elavaid kodanikke. Maapiirkondade jätkusuutlikkuse jaoks on kodanikuühiskonna kaasamine ja ettevõtlustegevus eluliselt olulised.

2. Sissejuhatus

2.1. Euroopa maapiirkonnad on eluliselt olulised kõikide Euroopa kodanike, mitte ainult nende jaoks, kes maal elavad ja töötavad. Maapiirkonnad varustavad ohutu toidu, puidu, maavarade ja veega. Need pakuvad mitmekesiseid elupaiku, taastuenergiat, puhkevõimalusi, ajaloolisi maastikke, käsitööd ja eelkõige paljude oskuste ja erineva kultuuritaustaga inimesi. ELi kodanikest ligikaudu 115 miljonit (23 %) liigitatakse maapiirkondade elanikeks.

2.2. Majandusliku heaolu ja sotsiaalse sidususe poolest on maapiirkonnad siiski väga erinevad. Mõned on jõukad ja dünaamilised, teised hapras seisundis, väheneva rahvastikuga ja killustunud. Paljudel on suur hulk vara ja vähe raha, nad on hõreda asustusega ja piiratud juurdepääsuga avalikele teenustele. See kehtib eriti kaugemate ning mägiste piirkondade ja saarte kohta. Tänapäevane majanduslik ja sotsiaalne tegevus tõmbab järeleandmatult linnade poole nagu gravitatsioon. Valitsustel on seetõttu raske tagada maakogukondade jätkusuutlikkus, eriti kui nad rakendavad sobimatuid, linnadele mõeldud lahendusi. Inimeste liikuvus ja vaba liikumine on Euroopa Liidu olulised põhimõtted. Kõige vaesemate maapiirkondade jaoks on sellel aga ettekavatsematud tagajärjed, kuna liiga paljud inimesed, eelkõige noored, lahkuvad sealt paremat elu otsides ega pöördu sinna kunagi tagasi.

2.3. Euroopa vajab visiooni, et taastada usk hea elu võimalikkusse maapiirkondades. See visioon peab põhinema keskkonnasäästlikul majanduskasvul, kasvava ringmajanduse edendamisel, ühiskonna vajaduste suuremal mõistmisel ja arukamatel tugiteenustel. Käesolevas arvamuses soovitakse uurida, miks on edusammud ebaühtlased ja millised on tegeliku paranemise väljavaated uue rahastamisprogrammi ajal. Kas säästva arengu kolme samba, st majandusliku, keskkonnavalase ja sotsiaalse õigluse jaoks tehakse asjakohaseid järeldusi? Kas kõikide sidusrühmade seas valitseb tõeline isevastutuse ja partnerluse vaim?

3. Üldised märkused

3.1. Liikmesriikide ja piirkondade meetmeid maa- ja linnapiirkondade majanduslike võimaluste uuesti tasakaalustamiseks ning sotsiaalse sidususe stabiliseerimiseks on arvukalt ning EL on teinud ÜPP esimese (määrus (EL) 1307/2013) ja teise samba (määrus (EL) 1305/2013) ning oma struktuuri-/ühitektuuluvusfondide kaudu pidevalt pingutusi allakäigu peatamiseks, kuigi piiratud ja vahelduva eduga. ELi praegune toetus maaelu arengule, mida rahastatakse määrusega (EL) nr 1306/2013 loodud Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD), on enne sambasiseste ülekannete tegemist hinnanguliselt 95,6 miljardit eurot, mis moodustab 23 % ÜPP eelarvest.

3.2. Aastate 2014–2020 programmid tuginevad aastatepikkustele kogemustele selle kohta, mis toimib ja mis mitte. Komisjon toetab Euroopa maaelu arengu võrgustikku ning põllumajanduse tootlikkuse ja jätkusuutlikkuse Euroopa innovatsioonipartnerlust (EIP-agri) heade tavade ja innovaatiliste lahenduste edendamisel ning komitee soovib seda tööd kõigil tasanditel veelgi paremini teha. Õppida võiks ka teiste rahastajate parimatest tavadest.

3.3. Kuigi eelarved on ELi mõningatest teistest eelarvetest väiksemad, on võimalik neid kasutada arukalt ja suurendada neid valitsuse ja teiste allikate kaasrahastuse abil. Programmid peavad täiendama esimese samba vahendeid ja olema seotud muude rahastamisvoogudega, vajaduse korral sujuva bürokraatiataristu raames, mis võimaldab taotlejatel saada kiire vastuse ja juhendamist nõustamiskeskustelt ja kohalike planeerimisasutustelt.

3.4. Programmide koostisosad on piisavalt paindlikud ja kohalikud, et lähtuda kogukondade tegelikest vajadusest. LEADERi mudel koos kohalike tegevusrühmadega viib jagatud isevastutuse ja positiivsete tulemusteni seal, kus need on kõige tõhusamad ja edukamad. Tehniline toetus kõikidele sidusrühmadele, millega käib kaasas juhendamine ja koolitus, on kõikide projektide ja algatuste puhul eluliselt tähtis.

3.5. Kõige ebasoodsamas olukorras piirkondadel on siiski raske lühiajaliste programmide raames tegelikke tulemusi saavutada, kuna neil puuduvad ettevõtlusressursid, seal on vilets taristu, kogenematud kogukonna juhid ja väiksem juurdepääs muudele investeeringutele. Parema territoriaalse ühtekuuluvuse nimel tuleks kõnealustele piirkondadele pöörata suuremat tähelepanu kui struktuuri-/ühtekuuluvusfondide programmide endise eesmärgi 1 raames.

3.6. Komisjon on käesolevaks ajavahemikuks 2014–2020 välja andnud uued finantsmäärused ning korraldusasutused ja järelevalvekomiteed peaksid neid finantsmäärusi selgelt mõistma ja rakendama, suurendamata projekti raames taotluste esitajate bürokraatiakoormust. Seoses sellega esitas Euroopa Kontrollikoda oma aruannetes⁽²⁾ 2007.–2013. aasta programmitöö perioodi ja 2014.–2020. aasta õigusraamistiku kohta ettepanekuid, kuidas tagada parem kulude-tulude suhe.

3.7. Paljude uute programmide ettevalmistamise ja heakskiitmise protsessis on lihtsustamise lubadustele vaatamata tekkinud oluline viivitus. See on äärmiselt kahetsusväärne, võttes arvesse paljude kõige vaesemate maapiirkondade viletsat olukorda ja soovi, et need programmid aitaksid kiiresti võidelda väikese sissetuleku, noorte töötuse, avalike teenuste puudujääkide ja kliimamuutuste mõjuga. 2015. aasta mais oli ligikaudu 57 %⁽³⁾ piirkondlikest ja riiklikest programmidest endiselt heaks kiitmata, kuigi see protsess loodetakse aasta lõpuks lõpetada.

4. Konsulteerimine ja sidusrühmade kaasamine

4.1. Komitee rõhutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 (millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta) rakendamise olulisust. Ta juhib tähelepanu partnerlust ja mitmetasandilist valitsemist käsitleva artikli 5 erilisele tähtsusele, kus on ette nähtud, et hõlmata tuleb muud avaliku sektori asutused, majandus- ja sotsiaalpartnerid ning muud kodanikuühiskonda esindavad organisatsioonid. Seega peaks komisjon jälgima, kuidas määrust partnerluslepingute ettevalmistamisel ja programmide rakendamisel kohaldatakse, muu hulgas sel eesmärgil programmide järelevalvekomiteedes osaledes.

⁽²⁾ Eriaruanded 22/2014, 23/2014, 4/2015, 5/2015.

⁽³⁾ Euroopa Komisjon – 26. mai 2015. aasta pressiteade „Järgmise 24 maaelu arengu programmi vastuvõtmine kiirendab arengut ELi põllumajandussektoris ja meie maapiirkonnas”.

4.2. Käesolevas arvamuses uuritakse osalemise taset maaelu arengu programmide ettevalmistamisel, kuigi selle järeldused on heakskiidetud programmide väikese arvu ja kitsa geograafilise ulatuse tõttu piiratud. Korraldati kolm arutelu⁽⁴⁾ ja laiemale üldsusele saadeti küsimustik. Esimesed vastused näitasid, et valitsuste ja valitsusväliste organisatsioonide koostöö on eri piirkondades erinev, kuid parem ja läbikaalutum kui eelmiste programmide puhul. Osalemise heade tavade levitamiseks tuleks siiski teha rohkem jõupingutusi, kasutades selleks järjepideva dialoogi huvides muu hulgas laialdasemalt kommunikatsioonitehnoloogiat. Dialoog on riigiti ja piirkonniti väga erinev. Partnerluslepingud võivad olla sümbolised, kogukonna juhitud kohaliku arengu metoodika on kasutusele võetud ainult mõnes piirkonnas ja tõelise kaasava konsulteerimise lõpp on lähemal protsessi algusele kui lõpule⁽⁵⁾. On näiteid olemasolevate heade tavade kohta ja seda sageli seal, kus sarnane osalemine on teiste poliitikaalgatuste puhul viinud paremate tulemusteni⁽⁶⁾.

4.3. Valitsused üksinda ei suuda ellu viia maapiirkondade elavdamiseks vajalikke tegelikke muutusi. Nad saavad tagada õigus- ja planeerimisraamistiku, demokraatliku aruandekohustuse, paremad avalikud teenused ja töukerahastamise. Enamasti on need siiski eraettevõtjad, oskustöötajad ning sotsiaalsed ja kogukondlikud ettevõtjad, kes tegutsevad inimeste ja keskkonna huvides. Selleks et inimesed sooviksid investeerida aega ja vahendeid, peavad nad olema kindlad, et on võimalik jõuda ühise nägemuseni maaelu tulevikust ja et seda ei takista pikaldane taotlemisprotsess.

4.4. Edu saavutamiseks vajavad majandus- ja sotsiaalpartnerid vahendeid oma liikmete ja valitsuste järjepidevaks kaasamiseks. Kuna kavad on erinevad ja arenevad, on vaja poliitikas ja rakendamisel tugevdada jagatud isevastutuse tunnet. Järelevalvekomiteedel peab olema laiapõhjaline liikmeskond, mis on informeeritud ja suuteline teostama tõhusat kontrolli. Komitee toetab paremate partnerlusmudelite arendamist kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartneritega⁽⁷⁾.

5. Ajutised abinõud või pikaajaline taastumine?

5.1. Brüsseli ja Walesi arutelud⁽⁸⁾ andsid kinnitust, et programmid sisaldavad tulemustele seatavaid eesmärgi. Komisjon, järelevalvekomiteed ja sidusrühmad peaksid neid korrapäraselt hindama tegeliku edu ja kulude-tulude suhte aspektist. Samuti tuleks teha uuring selle kohta, kas vahendite ülekandmine sammaste vahel oli tulemuslik või tekitas suuremaid geograafilisi ja konkurentsimoonusi.

5.2. Jätksuutliku arengu uurimiseks määrati kindlaks kolm teemat: ettevõtlus ja tööhõive, keskkond ja sotsiaalne kaasatus.

Ettevõtlus ja tööhõive

5.3. Kuigi ÜPP eelarve väheneb, suurenevad täiendavad vastavusnõuded, mille komisjon kehtestas seoses esimese samba maksetega. Seepärast on ülimalt oluline, et maaelu arengu programmidega toetataks investeerimist konkurentsivõimelisse põllumajandus- ja metsandussektorisse, sealhulgas suurema lisandväärtusega toodete, parandatud turunduse, lühikeste tarneahelate, brändimise ja teadmiste vahetamise toetamise kaudu. Ülikoolidel ja kõrgkoolidel on tähtis roll nende endi piirkondades ja kõige ebasoodsamate tingimustega piirkondade toetamisel mestimise ja juhendamise kaudu. Nad peaksid tegema koostööd olemasolevate põllumajandustootjate ja maapiirkondadele suunatud nõustamiskeskustega, et kasutada

⁽⁴⁾ 13. aprillil Brüsselis, 21. mail Bangoris Põhja-Walesis ja 9. juunil 2015 Helsingis.

⁽⁵⁾ Arvamus teemal „Hinnang Euroopa Komisjoni konsultatsioonidele sidusrühmadega“ (ELT C 383 17.11.2015, lk 57).

⁽⁶⁾ Walesil on järjest enam konsulteerimisprotsessis osalemise kogemusi tulenevalt põhiseaduslikust kohustusest, mis on võetud detsentraliseeritud valitsemise seaduses (Devolved Governmental Act), mille alusel edendatakse jätkusuutlikku arengut ja tehakse partneritena koostööd vabatahtliku sektoriga.

⁽⁷⁾ Lissaboni lepingu artikkel 11 ja sotsiaalplatvormi käsitlev Riia deklaratsioon, märts 2015.

⁽⁸⁾ Vt joonealune märkus 4.

ELi teadusfonde konkreetsete kohalike vajaduste käsitlemiseks. Maaelu arengu programmid peaksid olema taotlejate ning Euroopa Investeeringufondi ja programmi „Horisont 2020” vaheliseks ühenduslüliks, mis aitab rakendada teadust põllumajandusettevõtetes või maapiirkondades. Kuigi seda maaelu arengu programmide otseselt ei rahastata, on eelkõige maapiirkondade koolidel selge roll tulevaste põlvkondade asjaomaste ettevõtlusvajadustega tegelemisel. Põllumajandusettevõtete avatud päevad, töökogemused ja praktikakohad teiste rahastamiskeemide raames on koolitatud töötajate innustamisel väga olulised⁽⁹⁾. Koolitus, nii formaalne kui ka mitteformaalne, peab olema kutsealane, seotud ettevõtlusega ja toimuma võimaluse korral kohapeal⁽¹⁰⁾.

5.4. Põllumajandus ja metsandus liiguvad dünaamilises majanduskeskkonnas, mida iseloomustavad üleilmastumine, kiire tehnoloogiline areng ja suurenevad ühiskondlikud nõuded. Innovatsioon on keskne element põllumajandusettevõtjate ja metsaomanike tõhususe ja konkurentsivõime säilitamisel. Hiljuti asutatud Euroopa innovatsioonipartnerlused (EIP-agri) on väärtuslik vahend, mis on vaja kiiresti ja laialdaselt ellu rakendada. Innovatsiooni algatamiseks ja soodustamiseks on vaja ühtlustatud rahastamistingimusi.

5.5. Maapiirkondades tuleb noortegarantii ja sarnased skeemid siduda maaelu arengu programmide algatustega, nii et tekiks lootus edasiliikumisele ja ambitsioonikusele. Äärmiselt oluline on pakkuda noortele põllumajandusettevõtjatele toetust investeeringute ja koolituse alal. Põhiprioriteet tuleb anda projektidele, millele noori maapiirkondades toetada ja paigal hoida. Noori tuleb julgustada võtma ise meetmete eest vastutuse, et end aidata. Maapiirkonnad vajavad paremat järgluse planeerimise raamistikku⁽¹¹⁾, mis on õiguslikult erapooletu, kättesaadav ja ergutab põlvkondadevahelist edasiandmist, mis viib noored jätkusuutlikult kogemustega kokku.

5.6. Täielikult tunnustatakse naiste rolli põllumajanduses. Nende panus maapiirkondade projektide kujundamisse ja teostamisse on hindamatu ja näiteks Soomes on sihtotstarbeline toetus viinud ettevõtluspotentsiaali vallandumiseni⁽¹²⁾.

5.7. Maaturism, käsitöö tegemine ning puhkuse ja tervisespordi alaste algatuste toetamine väärivad toetust, nagu ka müügiedendustöö, mida tehakse sellistel festivalidel ja üritustel nagu Royal Welsh ja Berliini Roheline Nädal. Linna ja maa uuesti kaasamine muutuv pluralistlikus Euroopas, samuti parem juurdepääs lairiba-interneti teenustele on maapiirkondade ettevõtjate ja tarbijate jaoks vältimatult vajalik. Käsitööstuse, põllumajanduse, turismi ja kaubanduse ning maapiirkondade jaoks pakub suurt võimalust piirkondlike väärtusahelate loomine⁽¹³⁾. Komitee toetab kavandatud Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi (EFSI) ja selle kohustust toetada maaelu projekte.

Keskkond

5.8. Kliimamuutuste mõju põllumajandusele ja metsandusele on uuritud ühes komitee arvamuses⁽¹⁴⁾. Üks lahendustest tootmise suurendamiseks, kasutades vähem ressursse ja tugevdades vastupanuvõimet kliimamuutustele, on säästva intensiivistamise toetamine põllumajandus- ja metsandussektoris. Ergutatakse kaasaegset maakasutust, et arendada välja kliimamuutuste tõkestamisele ja elurikkuse suurendamisele suunatud leevendavad meetmed, kasutades selleks eeskätt

⁽⁹⁾ Walesi Agri-Academy on juhtimiskoolituse hea näide.

⁽¹⁰⁾ Arvamus teemal „Kutsealane areng ja kutseõpe maapiirkondades”, NAT/650 (ELTs seni avaldamata).

⁽¹¹⁾ Malcolm Thomase ülevaade, Wales.

⁽¹²⁾ Arvamus teemal „Naiste suunav roll arengu- ja innovatsioonimudeli kujundamisel põllumajanduses ja maapiirkondades” (ELT C 299, 4.10.2012, lk 29).

⁽¹³⁾ Arvamus teemal „Põllumajandus ja käsitööstus – kasulik kombinatsioon maapiirkondade jaoks” (ELT C 143, 22.5.2012, lk 35).

⁽¹⁴⁾ Arvamus teemal „Kliima- ja energiapoliitika mõju põllumajandus- ja metsandussektorile” (ELT C 291, 4.9.2015, lk 1).

põllumajanduse keskkonnatoetuskasid⁽¹⁵⁾. Ergutada tuleks ringlussevõttu ja ringmajandust⁽¹⁶⁾. Taastuenergia⁽¹⁷⁾ on maapiirkondade väga väärtuslik vara ning kui sellesse arukalt investeerida, annab see majandus-, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonda üha suurema panuse. Ladustamise, logistika ja taristu tehnoloogilise edasiarendamise korral tekivad tõelised võimalused kogukonnas vastutuse võtmiseks ja investeringuteks.

5.9. Komitee toonitab, kui olulised on esimese samba keskkonnasäästlikuks muutmist täiendavad põllumajanduse keskkonna- ja kliimameetmed. Abi andmine konkreetsete kriteeriumite põhjal, näiteks erosioonioht, maismaa elupaikade kontsentreeritus, valgala ja erilisi juhtimistavasid vajavate liikide toetamine, on kasulik. Ent vastavusnõuded ei tohi tekitada lisakoormust. Edusammude mõõtmiseks on tarvis täpset teaduslikku alust, samal ajal mõistes, et tegelikud positiivsed muutused eeldavad pikemat ajavahemikku⁽¹⁸⁾.

5.10. Euroopa maapiirkondade maastik on eeskätt inimtegevus tulemus, kujundatud põlvkondade poolt, kes on seal tegutsenud endale toitu, puitu ja peavarju hankides. Euroopa kodanikud hindavad selle mitmekesisust. Maaelu arengu programmidel on oma osa selliste kultuurmaastike kestvuse tagamisel, kindlustades seda väärtuslikku mosaiiki toetavate oskuste edasiandmise ja läbipaistvalt rahastatud maaelu tegevused.

Sotsiaalne kaasatus

5.11. Maaelu kontekstis on ebaõiglust raske määratleda ja tõkestada. Nagu eespool viidatud, on siin tegemist hõreda asustuse, elanike väikese arvu, vanuselise tasakaalustamatuse, avalike teenuste halva kvaliteediga transpordi, tervishoiu ja sotsiaalteenuste valdkonnas. Sissetulekud on väikesed, asukohad isoleeritud ning eluasemed ja tehnoloogilised teenused halva kvaliteediga. Mõnes piirkonnas on eraldi probleemiks töötajate ja iseäranis sisserändajate halb kohtlemine ja ärakasutamine⁽¹⁹⁾, mistõttu on tarvis suuremaid jõupingutusi nende integreerumise soodustamiseks ja neile asjakohasele kutseõppele ligipääsu võimaldamiseks.

5.12. Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 39 on kehtestatud ÜPP üks kõige olulisem eesmärk – kindlustada põllumajandusega tegeleva rahvastikuosa rahuldav elatustase tootlikkuse suurendamise, tehnilise progressi edendamise ning põllumajandusliku tootmise säästva arengu tagamise ja tootmistegurite optimaalse kasutamise teel. Euroopa Liidu toimimise lepingus on ette nähtud, et ÜPP kujundamisel tuleb arvesse võtta põllumajandustootmise eripära, mis tuleneb põllumajanduse sotsiaalsest struktuurist ning põllumajanduspiirkondade struktuurilistest ja looduslikest erinevustest.

5.13. Maaelu arengu programmid aitavad luua ja kindlustada otseseid ja kaudseid töökohti nii põllumajanduse kui ka põllumajandusliku toidutööstuse sektoris ja panustavad vähemal määral ka maapiirkondade majanduse mitmekesistamisse. Piirkondliku arengu programmid suudavad aga tegelikkuses ainult piiratud ulatuses kaasa aidata struktuuriprobleemide ja avalike teenuste puudujääkidega tegelemisele maapiirkondades.

⁽¹⁵⁾ Glastir (Wales), Stewardship (Inglismaa), Glas (Iirimaa), Kulep (Baieri).

⁽¹⁶⁾ Arvamused teemal „Keskkonnasäästlik majandus”, EESC-2014-05003 (ELT C 230, 14.7.2015, lk 99) ja teemal „Loovuse, ettevõtluse ja liikuvuse edendamine hariduse ja koolituse valdkonnas” (ELT C 332, 8.10.2015, lk 20).

⁽¹⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee uuring kodanikuühiskonna rolli kohta ELi taastuenergia direktiivi rakendamisel – lõpparuanne, EESC-2014-04780.

⁽¹⁸⁾ Vt Bangori Ülikooli tõendusmaterjal – kuulamised Bangoris 21.5.2015.

⁽¹⁹⁾ Arvamus teemal „Piiriüleline tööjõud põllumajanduses” (ELT C 120, 16.5.2008, lk 19).

5.14. Vaja on ka teisi valitsuseelarveid ja -poliitikaid, mis on maapiirkondades järele proovitud või veel parem, konkreetset maaelu küsimuste lahendamiseks kavandatud, kaasa arvatud kogukonnatranspordi skeemid, kodude energiatõhusus ja ümberõppevõimalused innovatsiooni ergutamiseks. Maaelu arengu programme tuleks hinnata ka nende panuse alusel sotsiaalsesse õiglusesse, kasutades ELi õigusaktides ette nähtud näitajaid ja muid näitajaid, mis tuleks tõhusama hindamise eesmärgil kasutusele võtta, näiteks näitajad seoses sotsiaalsete ettevõtete ja sotsiaalse põllumajanduse projektide ergutamisega, mis tegelevad puuetega inimestega, loovad töökohti ja kasutavad ülearust põllumajandusmaad ja -hooneid. Tuleb teha palju suuremaid jõupingutusi toetamiseks ja ergutamaks maapiirkondades elavate puuetega inimeste kaasamist, et nad saaksid täielikumalt osaleda oma kogukonna elus.

5.15. Külad on kogukonna solidaarsuse elutähtis alus. Külade uuendamine väikeettevõtete ja sotsiaalsete ettevõtete julgustamise kaudu, toetudes heategevusele ja vabatahtlikule tegevusele, peaks kogukondade tugevdamisel olema peamine prioriteet ⁽²⁰⁾, nagu näitab Soome kogemus. Seda prioriseeritakse ka näiteks Walesi maaelu arengu programmis ⁽²¹⁾.

Brüssel, 17. september 2015

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE

⁽²⁰⁾ Wales Council for Voluntary Action – Active Inclusion Fund ja Village SOS – Big Lottery – Wales, WCVA.

⁽²¹⁾ Walesi maaelu arengu programm (MO7).